

Kõigi maade töölised ühinegem!

RÜNNAK

Noorsotsialistlik ajakiri

Nummer 8 (10)

1927

II aastakäik

„...käel karmil tõkkeid võita kena,
tõus vabastav kui nõuab meest.“

Noorpõlv ja poliitika

Juba käesoleva aasta kevadel andis käesoleva kirjutuse autor lubaduse kaastöö tegemiseks Eesti noorsotsialistlikule ajakirjale. Nüüd on sellest lubadusest esimene osa jõudnud meie ajakirja lugejateni.

Gg. Engelbert Graf on saksa metallitöölise liidu poolt ülalpeetav majanduskooli juhataja Dürrenbergis (Leipzig läheduses) ja juhtiv jõud Saksa noorsotsialistide liidus. Tema toimetusel ilmub ka Saksa noorsotsialistlik ajakiri „Jungsozialistische Blätter“.

Käesolev on eriti „Rünnakule“ kirjutatud.

Toimetus.

Kahtlemata seisab kasvav põlv praegu hoopis teisiti üldise huvi keskkohas, kui see oli vaevalt inimese eluiga tagasi. Millest see muudatus? Mõistatus laheneb kohe, kui mõtleme, et noored viimasel ajal on saanud tähtsaks teguriks majanduslikus elus ning kihavas poliitilises võitluses.

Meie sotsiaalkasvatustlik hool kasvavale põlvele muutub eriti keeruliseks kahe küsimuse tõttu.

Vanem kasvatusteadus nägi sirguvas inimeses midagi mähkmes lapse taolist, niiöelda „miniatüür“-täiskasvanut (täiskasvanut vähendatud kujul). Tänapäeval aga teame — see on uuema sotsiaalhingeelulise uurimuse tähtsaim tulemus —, et noorus, vaevalt jõudnud täisikka, juba omab täiskasvanule sarnase iselaadi. Ja, nooruse arenemise ajal kergivad selles esile olemuselt üksteisest erinevad ajajärgud, vahelduvad ja suruvad üksteist tagaplaanile, kusjuures noorte suhe vanadesse, oma vanemaisse seltsimeestesse, teise sugupoolesse ja seega ka ümbritsevaisse päevaküsimustesse alata muutub. Millised kasvatustlikud järeldused peavad sellest tegema täiskasvanud?

Viimastele oleneb sirguva põlve kasvatamine ulatuselt ja viisilt väga palju käesoleva aja kultuurilisest arenemistempost. Aeg, mille kultuuriline sisu vaevalt muutub, mis seepärast oma põhialustes on alalhoidlik, või koguni tagurline, peab oma kasvatustliku ülesande teostatuks, kui tal õnnestub oma traditsioone põlvest põlve alal hoida; ta on rahuldatud, kui noorus oma võimistelt ja aadetelt sarnaneb vanadele. Järeloomamine ja halvemal juhul dressuur (väljaõpetamine, dressseerimine), on niisuguse aja kasvatustlikud vahendid. Teistsugune on praeguse aja rütm. Juba ühe inimpõlve kestes aja kultuuriline sisu muutub põhjalikult. Nagu mingi ajujaht tormab see läbi meie elu. Korruga noorpõlves elustada minevikku ja olevikku, tähendaks teda surma mõista. Kui täiskasvanud ootavad noortelt ainult abi põlevate päevaküsimuste

lahendamiseks, siis meie a e g nõuab noorte ettevalmistamist teisteks, kaugemale tulevikku ulatavateks ülesanneteks, millised pole veel käega katsutavad, vaid ainult aimatavad. **Tänane päev, mis on kujunenud eilasest, võitleb juba homsega esikoha pärast.**

Kõigis tänapäeva nooruse suhetes kõnelevad need asjaolud vahetumalt kaasa, ka noorpõlve suhtumises poliitikasse.

Praegu on mees- kui ka naissoost noortel, niipea kui nad on saanud kahe aastakümne vanuseks, valimisõigus igasugu organisatsioonidesse, ja ei mingi karistus ega paragraaf või keeld nende kaastööd poliitilises parteis. Oleks aga suur eksitus noorpõlve suhet poliitikasse piirata vormeliga; demokraatia — valimisõigus — kodanikukohused. Ka vabariigis voolab poliitiline tegevus mitmest allikast. Siin „mass“ (rahvahulk) sotsialoloogilises mõttes, millest pika pääle kristalliseerub (selgineb, välja areneb) „rahvaesitus“ ja püüab kohaneda „päevapoliitika“ ajamiseks. — Sää! mitmesuguste eesmärkidega organisatsioonid, sageli väga vaiksed, kuid seda enam isemeelsed. Ja sää! jälle agarusest põlevad, vaimustatud, üle kõigi takituse eesmärgi poole tormavad koondused. Selle juures üheltpoolt poliitikameeste auahnus ja suurte juhtivate isikute kaasakiskuvus ning teiselt poolt poliitiline närusus ja spekulatsioon (sahkerdamine).

Kuidas leiab noorpõlv, kes naiivilt (lapselikult) püüab teutseda ka poliitiliste küsimustega, omale õige poliitilise tööpõllu? Kas ei ole vast ebaõige, nagu meile mõnelt poolt nii armetult ette heidetakse, või koguni kuritegu, pühendada noorpõlve üldse poliitilistesse küsimustesse? Kas pole noorpõlv selleks veel liiaks värske? Kas ta ei peaks „korralikult“ elama ning maitsma noorust? Mõeldagu kristlikkude koolipapide ja tagurliste poliitikameeste kisale?! Võrrelge aga kohe neid hauduva kanaga, kelle all olevast munast tuleb välja pardipoeg ning hakkab vees padistama ja ujuma!! Otse tappev sarnasus!

Kus kodanline kasvataja-õpetaja hakkab lahendama nooruseküsimusi, sää! heidetakse noorpõlve politiseerimise mõte armutult kõrvale. Siin säetakse kõrgemaks sihiks mingi „isiku“ arendamine. See on arusaadav: sest kapitalistliku ajajärgu alalise võistluse mõte vajab üksikisikute (indiviidide) troonile upitamist, kes on vabad kõigist sotsiaalsetest sidemetest. „Vaba tee julgetele!“ hüüab töörahvas. Kuid selle juures ei tohi unustusse jääda töörahva pääülesanne: „üksikisiku“ sotsialiseerimine (ühiskonnastamine), nende paigutamine ühiskonna raamidesse ja sidumine üksteisega. Selleks

ongi poliitika. Ja seepärast on ka noorpõlve politiseerimine pääülesandeks proletaarlisele klassile, kelle eesmärk on sotsialiseerimine, otstarbekohase vahekorra jalulesäädmise ma-
manduses ja ühiskonnas.

Noorpõlve politiseerimine! Kas see pole kohutav? Kas pole parteipoliitilised teravused ja isiklikud kisklemised küllalt juba kahju teinud? Ja — kui noorpõlve politiseerimise all mõeldakse vanade poliitilise võitluse mehhaanilist ülekandmist noorpõlvele, siis need küsimused on õigustatud. Kuid seda poliitilist virr-varri, mis oma sisult on tagurlise mõjuga, kui ta arvustamatult täiskasvanuile kopeeritakse, ei mõtle meie siin mitte.

Pole ka see noorpõlve politiseerimine, kui noored algavad säält, kus vanad nõrkusest või mõnususete jahil peatuvad. Meil mõeldakse sageli noorpõlve politiseerimise all tehnilist abi parteile, mis noored võivad täita lendlehtede levitamise, agitatsiooniga (kihutustööga) ja muu tegevusega — milliseid ülesandeid noored endastmõistetavalt peavad täitma —, kuid olla parteile ainult tallipoisiks või toatüdrukaks, selle au lükkab noorpõlv kindlalt tagasi. Ja kus noorpõlv, kus vanemad noortest, oma isiku ning mõju panevad poliitilisele vae-
kausile, sääli ei küsita sageli nende võimistest ja nende sise-
muses arenevast jõust, vaid mõõdetakse nende väärtust vali-
jate arvu suurendamisega. Nii võidakse kasvavat noorpõlve
kurjasti tarvitada.

Ent ka poliitikas peab mõõtma noorust teisiti kui vanemat iga. Juba poliitiline õhkkond on teine. Täiskasvanud põlv vajab korduvat äratustööd, püsivat agitatsiooni, enne kui teda saab viia poliitilise aktiivsuseeni. Kui aga noorpõlv on vaimus-
tund mingisugusest poliitilisest ideest, siis on ta kestva-
ratuses, ta on sellest niivõrd tulvil (täis), et see mõningaile
mitte-noortele tundub ebamugavana, kui mitte otse häda-
ohtlikuna.

Ei tohi aga asuda eksiteele mõeldes, et sellane nähtus ilmeneb kõigi nooruse ajajärkude juures. On suur viga, mis on tehtud senini noorte, ka proletaarliste noorte, kasvatami-
sel, kui tahetakse kõik noored vaatamata vanadusastmeile
ajada ühele liistule. Kes jälgivad kasvavat noorust sotsiaal-
kasvatuseksilult arenenud silmadega, need teavad, et siin üks-
teisele järgnevad paljud, märkamatu kokkusulavad ajajär-
gud. Noori n. n. „nooruse hullamisaastais“ võite leida kõikjal,
kus astuvad tegevusse korraldamata hulgad ja kus seisab esi-
plaanil juhtumused ning sensatsioon; näiteks püüab enam-
line noorsooliikumine endale leida pooldajaid ja järeljooksi-

kuid just sellest vanusest. (Kui tabav on see ka meie olude kohta! Toim.). Väga tihti segatakse see avantüristlik (juhusteotsija) meeleolu poliitiliste huvide ja poliitilise aktiivsusega. Hoopis teise pildi pakub noorus, niipea kui ta suurte sammudega on jõudnud välja lapsekingadest ja kui hakkavad arenema vahekorrad mees- ja naissoo vahel. Nendele aastatele on iseloomulik: järsk tagasitõmbumine kõigest poliitilise maiguga tegevusest ja kaldumine romantilisse mõttekäiku: unistus kuupaistest rahvatantsudega ja taevassinine lüürika. Vanem põlv, kes armastab vaikust ja tasast voolamist, on sellasest noorusest suurimal määral rahuldatud. Kuid ka see unistuste aeg ei kesta kaua. Pea aseneb see karmi elutõega, võitlusega oma olemise eest. Juhtub sageli, eriti praegusel ajal, et sellest east kasvab välja kilt, kes tõttab elu lavale suure rüsinaga, ilma kukutab, seda üles ehitab ja valmistub arenemisele tuleviku juhtijaskonnaks. Siis on noored loomult korrapurustajad, sisemiselt tungilt revolutsionäärid, aususe ja puhtuse fanaatikud ning iga kompromissi (kokkuleppe) püsi- vad vaenlased. Rahutud poisid, keda ainult suurte raskuste ja püsivusega võib tõmmata hästikorraldatud ja alati kokku- hoidvaise rühmadesse.

Kõigi nende tõsiasjadega peame arvestama, ei tohi takista loomulikku arengut, vaid kõigepäält peame endi organisatsioonides hoolitsema selle eest, et mitte, kuigi see meile mõnusam oleks, noorust ei hoitaks kinni ühes arenemisastmes, vaid et ta asjatundliku juhatuse all kõik need ajajärgud korrapäraselt läbi teeks, et viimaks ta murdmata jõuga võiks asuda täiskasvanute ülesannete juure. Tark ja kogumusrikas kasvataja oskab kasutada nooruse hingeelulisi jõude ja ühiskondlikku seisukohta, et teda arendada korralikuks poliitika- tegelaseks, kasulikuks rakukeseks poliitilisele organismile. Seda mitte üksi täiskasvanute, vaid kõigepäält sotsialistliku liikumise huvides.

Tuleviku sõjast

Tšehho-Slovakkia Saksa sotsiaaldemokraatliku partei poolt väljaantud brošüüris kõneldakse sellest järgmist: Kaheksa aastat on möödunud suurtest rahvastevahelistest löömingutest, kuid juba on tunda sõjavastase meeleolu langust. Ilmasõja lõppedes, uskusime, et miljonitest ohvritest on küllalt jäädava vaenu süvendamiseks s õ d a d e v a s t u.

Kuid selles lootuses oleme pettunud. Rahvasteliit, mis pidi kindlustama jäädava rahu, seisab sõjakavatsuste ja sõjaohu suhtes tegevusetult. Iga päev loeme ajalehist sõnumeid sõjavõimaluste suurenemisest. Küll tegutsevad mitmel maal n. n. rahuõbrad, kodanlised patsifistid, kuid nende sõjavastane töö seisab ainult lobisemises. Meie, sotsialistid, teame, et rääkimisega pole sõja vastu mitte midagi teha; teame, et **kapitalismi saagiahnus ja verejanu kõrvaldatakse ainult töölisklassi võimule pääsemisega.**

Sõjavõimalused suurenevad. Riigid kulutavad relvade valmistamiseks määratud summe. Teadusemehed valmistavad uusi tapavahendeid. Kohutavaim neist on juba ilmasõjas tarvitusele võetud mürggaas. Igal tuleviku sõjal on kahtlemata rohkem ohvreid, sest kõik asjaolud kõnelevad selle poolt, et siis muutub päätapavahendiks mürgine gaas.

Gaasi surmavast mõjust saame selge pildi, kui lähemalt vaatleme selle tarvitamist ilmasõjas. Sääli igatahes ei mänginud gaas veel niisugust osa, kui ta seda teeb tulevikus.

Esimese suure gaasivõitluse algatas Saksamaa. 22. aprillil 1915. a. külvati Yperni juures asunud prantsuse ja inglise sõjaväeosad üle mürgise gaasiga. Kuue kilomeetri pikkusel maa-alal seisis iga meetri pääl üks terasnõu täidetud mürgise kloorigaasiga. Rasked gaasianumad paigutati öösel kohale, kaeti kergelt mullaga ning jäädi ootama soodsat tuult mürgipilve ärasaatmiseks. Kogusummas oli nendes anumates 180.000 kilogrammi kloori! Üllatatud vastased, prantslased, šottid ja inglased, nägid Saksa kaevikute poolt kerkivat määratu suuri valgeid pilvi. Nad ei suutnud veel jahmatatagi, kui juba mürgipilved jõudsid nende kaevikute kohale. Pea olid nad mürgi võimuses, mis avaldus ägedas läkastusköhas, rinnade valutamises ning verejooksus kopsudest. Ennenägemata paanikas põgenesid 10.000 meest, maha jäid 5.000 surnut. Fronti tekkis suur auk, mille kaudu sakslased ainult sellepärast läbi ei marssinud, et nad ise ka olid üllatund mürggaasi hävitavast mõjust.

Mürgipilvi ei saa igal ajal vaenlasele kaela saata. Tuul pöörates võib gaasipilved oma ridadesse tagasi tuua, mida sõja ajal sageli sündiski: puhus ju tuul keskmiselt kuus päeva sakslastele ebasoodsas suunas. Seda seisukorda kasutasid prantslased. Gaasi ja väljasaate riistade järeletegemine polnud raske. Juba 1915. a. septembris panid ka inglased ja prantslased Looosi juures mürgiaparaadid tööle ning nõrgendasid sel teel Saksa fronti. Vahepeäl aga toodi kohale gaasimaskid ja võeti tarvitusele uued taktilised kombinat-

sioonid. Kõrvaldati tuule mõju mürgi saatmisel. Mürgipilved läkitati kohale sellekohaste laskeriistade abil, pommide sees. Kloorgaasi asemel võeti tarvitusele fosgaas, mille mõju tuntavalt suurem kloorist. Sakslased võtsid tarvitusele samuti uued, kuid hirmsamad, mürkgaasid, nimelt „roheline gaasi ja „kollase gaasi.“ „Rohelise gaasi“ mõju sarnaneb fosgaasile, teine aga avaldab mõju hoopis iseäralisel, hulga jõledamal kujul. Mõlemist gaasist püüdsid prantslased osakesed kinni, analüseerisid neid ja hakkasid valmistama samasuguseid. Nii kasutati sakslaste leidust nende endi vastu. Kohutavaim mürgisõda oli 15. kuni 22. oktoobrini 1917. aastal. Prantslased lasid kahurite abil Saksa vägede keskele suured hulgad fosgaasi, mis pommide lõhkemiskohtadelt levines tervelt seitsme öö-päeva jooksul. Nii pidid sakslased kõik need seitse ööd-päeva olema gaasimaskides, neil polnud võimalusi söömiseks. Kümned tuhanded sõdurid varisesid selle tõttu kokku. — Kuid veel ei olnud gaasi levitamise võimalused küllalt hääd. Pommide asemele võtsid inglased tarvitusele „gaasiviskajad“, mis mürki vaenlaste ridadesse läkitasid miinide näol. Peagi aimasid sakslased ja austerlased neid aparate järele ning inglaste relvad pöördusid nüüd nende eneste vastu.

Prantslased lasid 1918. a. jooksul sakslaste päale 17 miljoni gaasipommi. Närve põrutav gaas aitas sakslaste läänefrondi lagunemisele tublisti kaasa, sest prantslastele ja inglastele tulid abiks puhanud ameeriklased. Mürkgaasi mõjust annab selge pildi ameeriklaste statistika: 260.000 langenud ameeriklasest surid 75.000 mürkgaasi tõttu. 33 protsenti väljalaatsaretides lamanud haigeist olid mürgitatud. Kümnete tuhandetele nendest haigeist on mürk vajutanud jäädava märgi. Gaasimürgituse tõttu on 80—100 tuhat ameeriklast muutunud püsivaks morfiumi tarvitajaiks. Statistika varal jõuavad ameeriklased otsusele, et mürkgaas oli ilma sõjas hirmsaim relv. Juba sõja aegu tegid nad sellest veendumusest oma praktilisi järeldusi. Suure energiaga hoolitsesid nad mürkgaasi produktsiooni suurendamise eest.

Nüüd on siis rahu, kuid kas on endised vastased unustanud omavahelise vaenu? Ei! Teadusmehed pühendavad palju jõudu uute mürkide leidmiseks. Tuleviku sõjad otsustab mürkgaas. Gaas toob sõjapidamisse samasuguse pöörde, kui tegi seda omal ajal püssirohu ülesleidmine.

Mitme mürkgaasi valmistamine on võrdlemisi lihtne. Näiteks saadakse kloori elektrivoolu juhtimisega läbi soolase vee. Kloori tarvitatakse ka rahu ajal mitmesugusteks otstarveteks.

Segatakse kloor päikese valguses söeoxüdiga (tuntud vingu nime all), siis tekib fosgaas.

Suurem hulk võitlusgaase esinevad harilikku temperatuuri juures vedelal kujul, alles laskmisel tekib sellest gaas või udu taoline piiskade pilv. Saksa võitlusgaas „Blaukreuz“ sisaldab suurel määral arseenaineid, mis segatakse granaadi lõhkematerjali, ja pommi purunemise korral paisatakse niivõrd väikseteks udupiiskadeks, et see isegi gaasimaskist läbi tungib. Sõduri silmad hakkavad vett jooksuma, muud erilist viga see ei sünnita. Kuid niipea, kui sõdurid, tihedalt jooksvate pisarate tõttu, gaasimaskid ära võtavad, lastakse järele mõni teine mürggaas, mille sissehingamisele järgneb mürgitus — surm.

Mitmed prantsuse sõjaväes tarvitusel olevad gaasid avaldavad mõju alles kuue-seitsme tunni järele. „Senfagaas“, näiteks, tungib läbi riiete ning sünnitab inimese nahal kohutavat valu. Väiksemgi kokkupuutumine selle gaasiga toob endaga hirmsaid kannatusi ja piina. See gaasivedelik kuhugile maha asendatult, aurab mitu päeva, nõrgema tuule juures isegi nädalate kaupa. Iga elav olevus, kes sattub sellasse auru, sureb raske piina ja valu järele. Eluruumis matab see gaas hingamist, inglased nimetavad surma sellest mürgist „uppumiseks kuival maal.“ Inimest selle gaasi eest kaitsta on väga raske. Harilikud gaasimaskid ei aita. Päälegi mõjub ta pääle hingamise ka teistele kehadesadele.

Kõigi nende kohutavate tõsiasjade järele peab tahtmatult küsima: on see tõesti võimalik, et inimesed üksteise hävitamiseks võtavad tarvitusele sellased kohutavad vahendid? Kas nad ei tunne endid liigutatuina oma kaasinimeste hirmsatest piinadest ja valust? Haagi rahukonverentsidel 1899. ja 1907. a. otsustati keelata niisugste mürkide kasutamine. Kuid ilmasõjas ei mõelnud vist ükski maa sellele paberlikule keelule.

Kuidas talitavad riigid pärast ilmasõda? Jälle astusid kokku viis suurriiki (1922. a. Washingtonis) ning otsustasid keelata mürkide tarvitamise võitlusvahendina. Sellele keelulepingule kirjutasid esimestena alla ameeriklased. Kuid leping sõlmitud — asusid nad veel suurema energiaga mürkgaaside tagavara suurendamisele!

1925. a. kutsus rahvasteliit kokku relvastuskonverentsi. Ameerika ettepanekul (!) töötati pühalikult: loobuda mürkgaaside tarvitamisest. Kuid aasta hiljem on üles tõstetud selle lepingu tühistamise küsimus. Seda vormiliselt. Sisu-

liselt on see leping ainult väärtuseta paberilipakas!

Õhinaga mõeldakse välja ka uusi mürkgaasi levitamise vahendeid. Näiteks, lennukite abil viiakse gaasipommid sõjaväe seljataha, vaenlase maale. Seni, enam-vähem, sõjajuhid püüdsid hoiduda rahulikkude elanikkude massilisest hävitamisest. Kuidas näeb aga välja selles suhtes tuleviku sõda? Siis lastakse mürgipilved ka naiste, vanakeste ja väetimate laste peäle!

Selle küsimusega teeb vahete-vahel tegemist rahvasteliit. Asja selgitamiseks moodustati 1923. a. sellekohane komisjon, kes mürkgaasi mõju ja kasutamise selgitamiseks pööras paljude õpetlaste poole. Kuidas vaatab rahvasteliit gaasisõja võimalustele väerinde taga? „Peame meeles pidama“, ütleb ta, „et relvastatud rahvus, mis moodustab materjaalse ja inimliku jõu üksuse, tulevikus püüab lüüa mitte üksi vaenlase relvus sõdureid, vaid kogu rahvust kui niisugust, püüab hävitada ta rikkused ja tagavaraallikad... arusaadavalt võetakse sellasel juhtumisel tarvitusele kõik võimalikud vahendid.“ Järelikult on rahvasteliit veendund selles, et gaasisõja keelud, sellekohased lepingud ja töötused midagi ei tähenda! Nii: kui puhkeb tulevikus sõda, siis kasutatakse mürkgaase ka fronditaguse vastu! Põhjuseid selleks ju leitakse. Sest relvade ja sõjamoona vabrikud asuvad kõik frondi seljataga. Need on aga abiallikaks sõdijaile. Abiallikate hävitamine tähendab harilikku ja endastmõistetavat vaenlase sõjalise jõu purustamist. Et sellases võitluses mürgi kätte surevad ka naised ning lapsed, see on samuti loomulik! Nii lahendavad praegused suurriigid ja nende ernehirmutis, rahvasteliit, püsiva rahu küsimust!

Ameerika sõjakeemikud tõendavad, et kümnest levisiitgaasi pommist jätkub linna, nagu Berliin, või Chicago, elavate olevuste vagaseks tegemiseks! Pääle mürkgaaside on veel teisi vahendeid inimese hävitamiseks. On keemilisi aineid, mille lennukilt allalaskmine süütab kustutamatu põlemise. Dr. Voker oma brošüüris: „Tuleviku gaasisõda“, kõneleb ühest austria sõdurist, kes ilmasõjas juhtus fosforpomme lähedusse. „Nahk ta kehal ja kaelal oli niivõrd põlend, et see puudutamisel räbalatena maha langes, järele jäi elav, verine liha! Kaheksapäevalise ääretu piina järele kustutas surm selle nahata inimese elu. See mees oli nende tuhandete eelkäija, kes niisuguse õnnetuse osaliseks saavad tuleviku gaasisõjas.“

Teatavasti on valge fosfori tarvitamine tuletikkude otsas

kõigis kultuurriikides keelatud. Kuid samad kultuurriigid ei häbene sõja korral sama mürgiga oma vaenlaste tapmist.

Mitte ükski keemia pole rakendatud inimese hävitamise teenistusse, vaid ka füüsika. Inglase Mathews'i „surmakiiri“ tahetakse tulevikus kasutada ka sõjas. Need pidavat kilomeetrite kaugusel hävitama kõik, mis elab ja liigub.

Ning viimaks ka bioloogia, õpetus elavast olevusest, panakse surmavankri ette. Näiteks võidakse lennukitelt alla külvata kunstlikult kasvatatud surmatoovaid bakterijaid. Nendega muidugi tuleviku sõja tapavahendid veel ei piirdu. Püütakse lennukite abil mürgitada joomavee allikaid jne., rääkimata tuntud tapariistade täienemisest: kuulipildujad, kahu-rid, tankid jne. jne.

Kunagi aga ei tohi rahvad jõuda niisuguse sõjani! Proletariaat, mõtle sellele! Töörahas sina moodustad igas sõjas 99 protsenti relvade söödast, sinu, su õdede, emade, isade, vendade ja väetimate laste nimel, mõtle, et sinu võimuses seisab hoida rahvaid sõjast! Võta kokku kogu oma jõud, kogu oma võim ja tööta: „Neetud olgu sõda! proletariaat ei tõsta kunagi enam tapariista oma teisest rahvusest seltsimeeste vastu! Kui sa teed seda südameni küüniva veendumusega ning täie teadmiseiga,

siis ei tule enam sõda!

Rivo

Materialistlik ajaloomõistmine

Tähtsaim marksismi põhiõpetusist on materialistlik ajalookäsitlus. Majanduslikud olud ja majanduslik kord on see, mida Marx nimetab ühiskonna ökonoomiliseks struktuuriks (ehituseks). Need päämiselt määravad ühiskondlikke nähtusi ja inimkonna ajaloolise arenemise. See õpetus näib olevat väga igapäine teooria ja kaugel töötava rahva huvidest ning muredest. Küsitakse vast, mis on tegemist vaese rahva kannatustel ja lootustel sellega, kuidas mõttetargad ja ajaloolased ajalugu mõistavad ehk käsivad? Kas pole see ainult õpetlaste mure, küsimus kooli ja akadeemilistes vaielustes?

Püüame kõigepäält selgitada materialistliku ajaloomõiste päämõtteid, milliseid harilikult mõistetakse väga valesti.

Ikka kuuleme marksismi vastaseilt, et materialistlik ajaloomõistmine salgavat aadete tähtsust ja tegevat inimesed tühipaljaste materiaalsete jõudude mängupalliks. Muide materia-

listlik ajalookäsitlus ei eita, et ka aated mõjutavad ajalugu, kuid ta ei jää selle juure peatama, vaid küsib: Millest olenevad inimeste aated? Mis lubab neid teostada? On inimesed, kui nad teevad oma ajalugu, täielikult vabad, nii, et nad võivad tegutseda oma soovide kohaselt, või on nad millegist rippuvad?

Marx sellele vastab: „Inimesed teevad oma ajaloo. Kuid nad ei tee seda mitte vabalt valitavaist, vaid eesleitud ja kätteantud olukordadest.“ Inimesed sünnivad teatud ajaloolises ja ühiskondlikes keskkondades, ja mida nad ka ei taha teha, võivad tegemata jätta, mõelda või midagi püüda, ikka oleneb see paratamatult ümbruskonnast, milles nad kord peavad elama. Nende vahetõrgete hulka ei loeta ainult neid, mida inimesed juba sündides ees leiavad ja milliseid harilikult loetakse olukorra iseloomustamiseks, nagu inimeste tõug, kelle keskel elatakse, maa poliitiline kord ja vaimlise kultuuri tasapind, viimaks maapinna kasutamiseviis, loodusvarandused, taimed ja loomad ning kliima, vaid kõigepealt viis, millisel inimesed üldse saavutavad elamisvajadusi vaatamata sellele, kas nad midagi saavutavad rikkalikult või läbi häda, mahajäänud või arenenud tehnika abil. Näitlikult selgitab Marx materialistliku ajalooaate põhimõtte: „Sotsiaalsed vahetõrgete korrad on tihedalt seotud valmistusjõududega. Uute produktioonijõudude saavutamise muudavad inimesed oma valmistusviisi, ja valmistusviisi arendamisega nad muudavad oma ühiskondlikke vahetõrgete korrad. Käsikivi ajajärgul oli feudaalne ühiskond, auruveski ajajärgul tööstus-kapitalistlik ühiskond.“ Nii vaadeldes näeme, et mitte kõik välised asjaolud, milles inimesed elavad, pole ühesuguse tähtsusega sotsiaalse korra mõjutamisel, vaid viis rahuldada oma tarvidusi ja loodusjõud, millede abil inimesed valmistavad (produtseerivad), milliseid meie seepärast nimetame valmistusjõududeks, loob aluse inimese tegutsemiseks ja saatuse kujundamiseks. Eriti arusaadavalt võtab kokku selle osa Marxi õpetusest Friedrich Engels: „Inimesed peavad kõigepealt sööma, jooma ja riietuma enne, kui nad hakkavad tegutsema poliitika, kunsti, religiooni jne. alal; nii hädavajalikkude elamisvahendite valmistamine ja rahva seekordne majanduslik arenemiseaste moodustavad aluspõhja, millest areneb riiklik elu, vaade õiglusele, kunstile ja isegi religioonile.“

Säälijuures ökonoomiliste vahetõrgete all, nagu väidavad materialistliku ajalooaate vastased, ei mõelda puht materiaalseid, asjalisi valmistamise tingimusi, nagu masinad, toor materjal, tööriistad ja veoabinõud. Kui see nii oleks, siis materialistlik ajalookäsitlus kahtlemata peaks tõendama mõt-

tetust, nimelt et aurumasinad kujundavad kapitalismi nagu kangaspuud lõuendi. Marx ja Engels majandusliikude vahekordade all mõtlevad ühiskondlike vahekordi, nimelt inimeste ülalpidamist valmistuse asjaliste tingimuste vastu. Kas maa, tooresmaterjal, masinad jne. kuuluvad üksikutele inimestele, kes töösaadusi võivad nimetada enda omanduseks ja teisi sunnivad seega endi kasuks töötama, või kas asjalised valmistamisvõimalused on kõigi ühiskonnaliigete ühiseks omanduseks, pole ajaloo arengule mitte ükskõikse tähtsusega. Nii siis majanduslikkes vahekorris on kõikjal inimesed, kes teevad ajaloo.

Küsimust nii püstitades, on selge, et materialistlik ajaloo-vaade annab töölistele võrratu tähtsa elukogemuse, küll aga teadusliselt selgitatud ja mõtteliselt väljendatud kujul. On tõestamatagi selge, et oleneb palju sellest, kas inimene on sündinud rikkuse ja võimu süles, või on seotud vaeste ja põlatud inimeste eluga. Sellest oleneb kas ta on hää või kuri, haritud või toores, terve või haige, elujõutu või kiratsev, rahul endaga ja ümbritseva ilmaga või täis teravat arvustustahet selle vastu.

On kerge püsida õiguse ja au teel, kui häda ja viletsused sind ei vii kuritegudele; on kerge olla kultuurinimene, hoida süda ja meel vastuvõtlikuna ja rõõmsana, kui igapäevase tööprotsessi ühetoonilikkus ja lagastav viletsus ning kibe võitlus olemasolu eest ei hävitaks paremaid jõude hinges. Palju rikkalikku andekust ei hävi seetõttu, et juba varakult puuduvad abinõud ja võimalused selle arendamiseks. Palju hävib inimelu, mis päästetaks siis, kui iga tööline, mees ja naine haiguse algpäevil töö asemel saaks mõnekuulise puhkuse lõunamaa päiksekülluses või puhta õhuga mägikurortis. Kas ei määra siin karedad majanduslikud elutingimused lugemata miljonite elamisloo?

Ühtlasi näeb tööline, et sellaselt ei toimu ainult üksikutega, tema ja tema lähemate tuttavatega, vaid et see on nii kogu ilmas, kõikjal, kus elab proletariaat, elab ja kannatab. Ta näeb, et siin on tegemist ühesuguste elutingimustega suurte masside juures, näeb veel, et see oleneb tänapäeva ühiskonnast, valmistamisvahendite eraomandusele rajatud majanduskorrast. Ta näeb, et seetõttu paratamatult moodustuvad kaks hiiglasuurt üksteisega täielikus vastolus elutsevat huvirühmitust: valmistamisvahendite omanikkude, kapitalistide ehk kapitalistliku valmistusviisi härrade grupp ja teine varanduseta, ainult enda käte tööjõust elav, selle valmistusviisi ohver, tööliste grupp. Sellest kahtlemata

on selge, et suurte töörahva hulkade saatuse paranemist ei või oodata tänapäevalt, sest kõik pahed ja viletsused ei olene inimeste hääst või kurjast tahtmisest, mitte nende vastutulelikkusest, õiglusest ja ligemisarmastusest — mida ootab utopistlik sotsialism —, vaid elamistingimuste enesemuutumisest. Kes aga peab läbi viima selle muutuse? Kes on sellest suurimal määral huvitatud? On vast ehk need, kes endil praeguses korras tunnevad üpris hääd olevat, või need, kes praegustes oludes kannatavad ja kellel „pole kaotada midagi muud kui ahelad“?

Nii on sotsialistliku ajaloovaate lõputulemus: majanduslike elutingimuste muutmine on selle klassi huvides, kes kapitalistliku korra all kannatab, kes on toorelt eemaldatud inimlikust arengust; ainult proletariaat on, kes ennast sel teel võib ja ka peab aitama, ja et ainuke tee proletariaadi vabastamiseks ja kogu ühiskonna ümberkorraldamiseks on klassivõitlus.

Albert Marmor

Märkeid noorsotsialistlikust liikumisest*)

1.

Noorsotsialistlik liikumine peab olema eestkätt ilmavaateline ning üldkultuuriline liikumine. Ta peab olema ilmavaate arendamise kohaks kõigile proletaarlistele, poolproletaarlistele ning teistele sotsialismi ja sotsialistlikku korda oma ideaaliks seadvaile noorile — nende ettevalmistuskohaks järgnevale poliitilisele, kultuurilisele, ametiühisuslikule ning ühistegevusele tegevusele. Noorsotsialistliku liikumise ülesandeks on: enamiku töölisnoorte puuduliku ja aukliku üldhariduse täiendamine eneseharimise ning eneseharidusvõimaluste loomise teel, samuti oma enese jõul ja visal tahtel suurema hariduse osaliseks saanud proletaarilise intelligentsi kokkupuutesse viimine tänapäeva töölisliikumisega — üldse proletariaadiga ning ta hädade ja tarvetega.

Iga töölisnoore, kes, kas oma isiklikul tublidusel, võideldes aineliste kitsikustega, ehk vanemate higi ja vaevaga, on suutnud omada suurema hariduse, ülesandeks on seda kasutada tööliklassi huvides, mitte aga tagaajada oma isiklikke

*) Vaata algus „Rännak“ nr. 5 (7) — 1927.

mõnusesi, nii palju kuipalju nad tulevikus meil üldse võimalikud on. Eesti sotsialistlik töölisliikumine vajab ideelisi ja teadlikke töömehi kõigile töölisliikumise aladele olgu parteiliseks, ametiühisuslikuks, ühistegeliseks ehk üldkultuuriliseks tööks. Nende ideeliste töömeeste taimelavaks peab kujunema noorsotsialistlik liikumine.

2.

Noorsotsialistliku liikumise ülesanded ning noorsotsialistide osa töölisliikumises ei piirdu veel ainuüksi passiivse enesearenduse ning ilmavaatelise valmistumisega järgnevale aktiivsele poliitilisele jne. tegevusele töölisklassi kapitalistliku ikke alt vabastamiseks ja parema ning inimlikuma ilmakorra poole püüdmiseks. Noorsotsialistide ülesandeks on, ja jääb ka tulevikus, aktiivne võitlus kõigi kaasaja ühiskondlikkude pahede vastu kõigi võimalikkude abinõudega.

Noorsotsialistlik liikumine, eestkätt küll ilmavaateline ja üldkultuuriline liikumine, ei saa siiski minetada tegelemist majanduslikkude küsimustega, ei saa mööda ka jõukohasest aktiivsest poliitilisest võitlusest, käsikäes töölisklassiga, kapitalismi väljakurnamise vastu, mille all noored eriti kannatavad. Siin on noorsotsialistide osaks kaasaaitamine ja kaasaelamine kõigi töölisklassi toimingute, rõõmude ning muredega. Otsekoheks noorsotsialistide ülesandeks on majandusliku ja poliitilise võitluse alal kapitalismi vastu: töökaitse seaduste nõutamine alaealistele, töölisnoori puutuvate hoolekandeseaduste parandamise ning täitmise nõudmine, võitlemine hariduse saamise võimaluste eest jne.

3.

Kõiges eeltoodus avanevad piirita võimalused aktiivseks kultuuriliseks ning poliitiliseks tööks noorsotsialistlikule liikumisele. Siin on aktiivne osa noorsotsialistidel töölisliikumises, lisaks eelpooltoodud passiivsele enesearenduslikule ning ilmavaatelisele valmistumisele. Noorsotsialistlik liikumine peab vastukaaluks kujunema päev-päevalt rohkem maad võtvale reaktsioonilisele idee- ning kultuurilagedale marurahvuslikule noorsooliikumisele. Noorsotsialistlik liikumine peab kujunema koondumiskohaks kõigile töötavaile noortele, keda ei rahulda praegune kapitalistlik ilmakord.

Kui meie tahame et sotsialistlik töölisliikumine Eestis kasvaks ning tugevneks, astuks väärilise liikmena üleilmilise tööväerinda kodanlise-kapitalistliku ühiseväerinna vastu, siis peame looma tugeva noorsotsialistliku liikumise. Peame omi tulevase poolehoidjaid ja partei tegelasi noorsoos otsima ning

kasvatama. Meie ei tohi kunagi unustada, et sotsialistliku liikumise tuleviku määrab ära noorsotsialistlik olevik. Ainult tugev noorsotsialistlik liikumine olevikus tagab kõige kindlmini töölisliikumise organisatsioonilise ja ideelise tugevuse tulevikus. Ainult noorsotsialistlikes liikumises kindla ilma-vaate ja klassiteadvuse omanud tööliskond, kõrvuti sama kapitalisti kurnamist ja survet oma nahal tunda saava haritlaskonnaga, suudab üle jõuda etteveeretatud takistustest, püüda sihikindlalt ekspluateerimisvaba ühiskonna poole.

Me aitame hädalisi . . .

H. Pöögelmann

(„Sotsiaaldemokraadid tahavad lapsi suurkarja-pidamise viisi kasvatada.“

Tõnisson Tartu lasteaia avamise koosolekul.

- Kust, va vennas, siis nüüd tuled?
— Eks karja — ptüi! — lasteaia koosolekult ikka.
— Mis sealtpoolt siis uudist ka kuulub?
— Noh, „juht“ arutas jälle oma edumõtet pikka.
Kuid küll aga mehiselt harjas
ja sarjas,
nagu haganaid,
neid va „punaseid“ paganaid!
Need tahtvat — kas pole hulludel aru! —
tahtvat lapsed kõik karjalauta kihutada —
tösi, tösi, ei „juht“ aja tühja joru —
ja neid nagu vasikaid kasvatada,
just päris nagu vasikaid kunagi!..
Ja kõikidel nudiks pügada pead,
nagu mõisa tee ääres puudel, tead.
Aga see — „juht“ pöörutas jällegi —
olla hirmus edumõtte vastane,
ja sellepärast —
hm, kuidas see n'd oli? —
hm, no jah, sellepärast astume
ise kokku ja asutame karja — ptüi! — lasteaia,
nagu tõsises edu mõttes just vaja..
— Aga siis te ise just suurkarja viisi..?
— Oo, meie?!... Me ainult aitame hädalisi:
Vaeseid lapsi ja — suurkoha pidajaid.
— Kohamehi?! — kuis aitab neid lasteaed?
Kas need ka toovad oma lapsi siia?!
— Loll! Need saavad siit odavalt karjaseid viia!

1909.

*) „Kevade tuuled“. Luuletuskogu. „Külvaja“ kirjastus. Leningrad 1926.
Hind 300 Emk.

Ettepanekuid „Rünnaku“ sisu kohta

Kambja, Vana-Kuuste ja Haaslava noorsotsialistlikkude ühingute komitee on „Rünnakule“ saatnud järgmised soovivaldused:

1) Oleks soovivat, kui „Rünnak“ looks enese juure kirjandusnurga. Selle täitmine jääks organiseeritud noorsotsialistide hooleks ja võiks sisaldada kirjanduslisi teoseid.

2) „Rünnak“ võiks ka karikatuure avaldada, mille muretseniine samuti jääks kaastöölise-noorsotsialistide hooleks.

3) Võiks olla noorsotsialistide oma nurk, kus saaks vabalt mõtteid avaldada iga „Rünnaku“ lugeja.

Kokkuvõttes tõmbavad need uusi lugejaid juure, samuti loovad tiheda kooskõla lugejaskonna ja „Rünnaku“ vahel.

„Rünnaku“ leheküljed võiks olla jaotatud järgmiselt: viimane lehekülj oleks noorsotsialistide nurk, neli eelviimast lehekülje kirjandusnurgaks, ülejäänud leheküljed võiks käsitada ilmavaatelisti küsimusi.“

„Rünnaku“ toimetusele on häämeelega nõus teostama neid meie elujõulisemate ühingute poolt tulevaid soovivaldusi. Avaldatavatel kirjanduslikudel toodetel ja karikatuuridel peab aga, noorte seisukohalt võttes, olema mingisugune väärtus, täiesti väärtuseta ja teiselt poolt jälle äärmise raske sõnastusega kirjutusi ning luuletusi ei või avaldada. **Loodame, et noorsotsialistid ka tegelikult nende ettepanekute teostamisele kaasa aitavad.**

Mis puutub lehekülgede jaotusse, siis ei saa seda ette kindlaks määrata. Ühe või teise ala ulatus — lehekülgede arvu poolest on kõigepäält rippuv sellekohase kaastöö rohkusest.

Kirjandus

E. Joonas: Ametiühingud, nende ülesanded ja võitlusvahendid. Festimaa Töölisühingute Keskliidu kirjastus — Tallinn, 1927. 122-ne leheküljeline. Hind 50 mk. Sisaldab ülevaate tööliste olukorrast kapitalistlikus ühiskonnas, ametiühingute tekkimise põhjustest, nende ülesannetest ning võitlusvahenditest. See pole tarvilik käsiraamat üksi ametiühingute tegelastele, vaid igale töölisele, noorele ja vanale, kes kuidagi viisi tahab olla ühenduses tööliiklasi eluvaldustega. Noorsotsialistid, kasutage juhust: oma kõnekoosolekuteks, loenguteks ja referaatideks leiata sellest hästikorraldatud materjali.

K. Kautsky: Jeesus — juudarahva vabadusvõitleja. 32-leheküljeline brošüür. „Rahva Sõna“ kirjastus — Tallinn, 1927. Hind 10 marka. Eessõnas öeldakse: „Paljude aastasadade jooksul on inimkond lapseliku lihtsameelsusega kõike seda uskunud ja tõeks pidanud, mis piiblis Jeesus Kristus kohta jutustatakse. Uurimine näitas, et piibli kirjeldused ei saa ajalooliselt õiged olla.“ Kõik andmed kõnelevad selle poolt, et Jeesus polnud mingi vagatseja, vaid julge mässaja. Kohane ainestik lugemiseks ja vaieluskosolekute tarvis.

Päale nende soovitute varemilmunuist:

M. Martna: 8-tunniline tööpäev. Hind 100 mk. Huvitav kirjeldus tööliikumise tähtsaimast nõudmisest.

E. Joonas: Ametiühenduslik liikumine meil ja välismaal. Hind 10 marka.

Kõiki neid raamatuid võivad „Rünnaku“ lugejad tellida „Rünnaku“ talituse kaudu.

Eesti Noorsotsialistliku Liidu häälekandja. Väljaandja ja vastutav toimetaja:
Reinhold Saving.

Toimetuse ja talituse: Tallinn, V. Pärnu m. 31, postkast 367.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.